

7. የቋንቋዎች ተዛምዶ

ሚስቶናውያን ከአገር በወጡበት ጥቂት ዓመታት ከዚያም በኋላ እስከ 1960ዎቹ መጀመሪያ ድረስ የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ባለራእዮቹ ካዩት፣ ባለአእምሮዎቹም ከአሰቡት በላይ ሰፋች። እንዴት ሊሆን ቻለ? የእግዚአብሔርን ቃል በመጥቀስ፣ ከሥነ ሰብ ሳይንስ ጋር በማጋመድ ከፖለቲካና ከኢኮኖሚ ጽንሰ ሐሳቦች ጋር በማዳቀል የሚሰጡ መልሶች አሉ። ይህም ጽሑፍ ከእነዚህ አማራጮች በአንዱ ላይ ሊወድቅ የሚችል አጠቃላይ ምላሽ ሊያመላክት ይሞክራል።

በ1920 ዓ.ም. የተዘራው የወንጌል ቃል ቅንጣት የበቀለባቸው ሦስት ቀዳሚ አውራጃዎች ከ1929ዓ.ም. በኋላ ድፍን ደቡብን ላለበሰው የወንጌል ስርጭት መነሻና ታማኝ የእግዚአብሔርን ባሪያዎች መፍለቂያ ወይም እምቅ ኃይል ምንጭ ናቸው። ከወላይታ የተነሣው ኃይል ወደ ደቡብ፣ ቂጫን፣ ጎፋን፣ ጋሞን፣ ሐመርባትን ወደ ምዕራብ ዳውሮ (ኩሎ) ኮንታና በዙሪያቸው ያሉትንም አውራጃዎች ሁሉ ዘልቆ አዳረሰ።

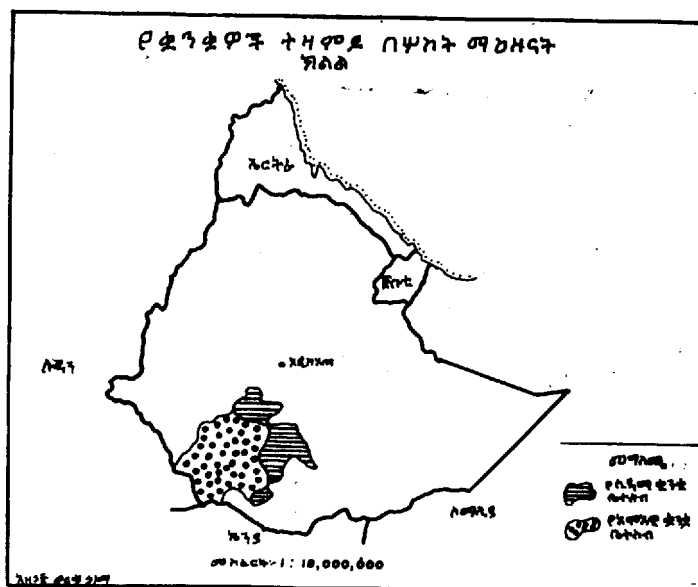
ከከምባታና ሐዲያ የተቀጣጠለው የወንጌል እሳት በምዕራብ በኩል ወደየም በምሥራቅ በኩል ወደ አርሲ ምሥራቅ ዳርቻዎች ተስፋፋ። አልፎም በሲዳማ ውስጥ የተለኮሰውን እሳት አብዝቶ እንዲነድ ምክንያት ሆነው።

ከራሱ ከሲዳሞ ወደ ደቡብ በኩል በጌዲኦና የቡርጂ አካባቢዎችንና ተቀራራቢ ወረዳዎችን ሁሉ አለበሰው።

በሌላ አገላለጽ ለወንጌል ቃል አዎንታዊ ምላሽ የሰጠው ሕዝብ መልክዓ ምድራዊ አቀማመጥ ከማዕከሉ ከአዲስ አበባ ከሸዋ ግርጌ በመነሣት ወደ ደቡብና ደቡብ ምዕራብ እስከ ቡልቂ (ከሐመር ሰሜን) ሲዘረጋ በደቡብ ምሥራቅ በኩል ደግሞ ሲዳሞ ከብረመንግሥትን

ይረግጣል። እንደትሪያንግል (ሦስት ማዕዘን) ከግርጌው ተንሰራፍቶ ከአናቱ ወደ ሰሜን በዘለቀ ቁጥር ይሾጥጣል።

ይህንን የወንጌል ቀጣና ታላቁ የምሥራቅ አፍሪቃ የሰምጥ ሸለቆ ለሁለት ከፍሎት ያልፋል። በሰምጥ ሸለቆ ግራና ቀኝ ያለው መሬት 400 ኪሎ ሜትር እርዝመትና 256 ኪሎ ሜትር ወርድ እንደሚሆን ይገመታል።¹ በአጠቃላይ 92160 ካሬ ኪሎ ሜትር በሚሆን ምድር ላይ የሠፈረው ሕዝብ ነው ከሞት ፍርሃት ከእርኩሳን መናፍስት ፍርሃት፣ ከአገዛዙ ከባድ ቀንበር የሚያመልጥበት መጠጊያ ሲሻ ወንጌል በኃይልና በመንፈስ የደረሰለት ፤ እናም በእሽታ መንፈስ የታዘዘው።

የሲዳማና የአሞአዊ ቋንቋዎች ሥርዓት

ይህ በሦስት ማዕዘን የተከለለው ምድር ከፍታው ከባህር ወለል በላይ ከ1525 እስከ 2440 ሜትር ይደርሃል። አፈሩ እጅግ ለም አየሩም

¹ .Fargher . 1996 P. 34

ተስማሚ ስለሆነ (ቡናን ጨምሮ) የተለያዩ ሰብሎች ይበቅሉበታል።
ለከብት ርቢም የተመቸ ምድር ነው። ወንጌል በስፋት በተሰበከበት በዚህ
ክልል ከስምንት ያላነሱ ብሔረሰቦች ይኖሩበታል። ለዘመናት ሲከሰት
በነበረው የኅዛ ግጭት ምክንያት የአንዱን ብሔረሰብ ድንበር ከሌላው
ለይቶ መጥቀስ አስቸጋሪ ነው። የበረታው ሲገፋ፣ የደከመውም ሲሸሽ
ወይም በተገላቢጦሹ ተራ ሲመሰቃቃል የኖረ ሕዝብ ነው። ወንጌል
በተሰበከበት ዘመን ግን ለግድያ የሚፈላለጉ ጎሳዎች አንዱ ለሌላው ቅዱስ
ቃሉን ለማድረስ ያደረጉት ትጋት ሌላው የሚታወስ ጉዳይ ነው።

በክልሉ ከሚኖሩት ብሔረሰቦች መካከል ወላይታ፣ ከምባታ፣
ሃዲያ፣ ጌዴኦ፣ ሲዳማ፣ ጉራጌ፣ ጋሞ፣ ጎፋ፣ አሮሞ ዋና ዋናዎቹ ናቸው።
ከትሪያንግሉ ደቡብ ምዕራብ ግርጌ የአሪ እና ማሌ ብሔረሰቦች የሚዘነጉ
አይሆንም። ከአሮሞ ፍልሰት (መስፋፋት) እና ከግራኝ መሐመድ ወረራ
በፊት በነበሩ የኢትዮጵያ ነገሥታት ዜና መዋልዕ በተለይም በታላላቆቹ
ነገሥታት ወታደሮች መወደስ (ግጥም፣ ዘፈን) ውስጥ ከጠቀስናቸው
ብሔረሰቦች የአንዳንዶቹ ተነስቶ እናያለን።

የማእከላዊ መንግሥት አሻራ በአካባቢው

በለሜን ወሎ በሚገኘው ሐይቅ ደሴት ውስጥ ባሉ ጥንታዊ
ገዳማት ውስጥ የተገኘው የጽሑፍ ማስረጃ እንደሚያስረዳው አፄ ዓምደ
ዕዮን ከመሐል አገር በስተደቡብና ደቡብ ምዕራብ ከ1316-17 ዓ.ም.
ባለው ጊዜ ያካሄደውን ጦርነት አስመልክቶ ቀጥሎ ያለውን እንደተናገረ
ተጠቅሷል፡-

“እግዚአብሔር የዳምታን ሕዝብ ሁሉ በእጄ አሳልፎ ሰጠኝ፣ ንጉሡን፣
ልዑላትን፣ መኳንንቱን፣ ቁጥር ሰፍሮ የሌለውን ሕዝብ በእጄ ሰጠኝ።²

² Pankhurst, Richard. Border Lands of Ethiopia. 1997 p. 87

ዓምደ ፅዮን በተመሳሳይ ወቅት በሃዲያም ሰፊ ዘመቻ ማድረጉ ታውቋል። ዳዎትም ሆነ ሃዲያ በወቅቱ የነበራቸው የቆዳ ስፋት በጣም የተንሰራፉ እንደነበረ ይነገራል።

በአንዳንድ የታሪክ ጸሐፊዎች አስተያየት ከሆነ ግን ከላይ በተጠቀሱት ግዛቶች በተለይም በወላይታ የማእከላዊ መንግሥት ዘመቻ ጠንካራ ተጽእኖ የነበረው በአፄ ይስሐቅ ዘመነ መንግሥት (1414-29) ሲሆን ውጤቱ የታየው ግን በአፄ ዘርዓ ያዕቆብ (1434-68) ነው የሚሉም አሉ። የሃዲያ መኳንንት ከአፄ ዘርዓ ያዕቆብ ወታደሮች ጎን እየተሰለፉ የምሥራቅ ግዛቶችን ለመቆጣጠር ፍላጎት እንዳሳዩ ተዘግቧል።³

ከአፄ ዓምደ ፅዮን በኋላ አስረኛው(?) የኢትዮጵያ ንጉሥ አፄ በዕደማርያም ከሃዲያ መኳንንት አንዱ ከሆነው ከገራድ መሐመድ የምትወለደውን ንግሥት እሌኒን የሙስሊም እምነት ተከታይ መሆኗ እንኳን ሳያግደው ማግባቱ በአካባቢውና በማዕከላዊ መንግሥት መካከል የነበረው ግንኙነት ምን ያህል እንደነበር ያስረዳል። በሌላ በኩል ግን የንግሥት እሌኒ ወንድም ገራድ ማሂኮ በንጉሡ ላይ ሸፍቶ ስለነበር ጋብቻው ፖለቲካዊውም እንድንታ ሊኖረው ይችላል።⁴

ያም ሆነ ይህ ሴትየዋ ከገናና ንግሥታት የምትቆጠር አስተዋይና መልካም አስተዳዳሪ፣ ለባሏም ጥሩ የትዳር ጓደኛ እንደነበረች ታውቋል። አልቫሬድ የሚባለው ፓርቹጋላዊ ጸሐፊ ስለዚች በዘመኗ የተከበረች ንግሥት ሲዘግብ አስተዋይና “ዝነኛ ንግሥት ነበረች” ብሏል። የንግሥት እሌኒ ጥንካሬ በተለይ የተገለጸው ከአፄ ናዖድ ሞት በኋላ በጊዜው ከነበሩት ፓትሪያርክ አቡነ ማርቆስ ጋር በመመካከር አፄ ልብነ ድንግልን በ12 ዓመቱ ለስሙ ያህል ቢያነግሡትም ከመሣፍንቱ

³. ተክለ ጻድቅ መኩሪያ የኢትዮጵያ ታሪክ 1951 ዓ.ም. ገጽ 188።

⁴. pankhurst. 1997 P. 145

ከሹማምንቱ ጋር ጠንካራ መተባበርን በማስፈን አገሪቱን በተዘዋዋሪ እጅ መግዛት በመቻሏ ነው።⁵

ከግራኝ መሐመድ ወረራ በኋላ እነዚህ የዳር አገሮች ሁሉ ለብዙ ዘመናት ከማዕከላዊ መንግሥት በመራራቃቸው ባህላዊና ሥነ ልቡናዊው ትስስር ላልቶ በእነ አቡነ ተክለ ሃይማኖት ተጀምሮ የነበረውም የሰብከተ ወንጌልና የክርስትና ቅሬታ ፈፅሞ ከሰመ። ሃዲያ እና ጉራጌ በመሳሰሉት አውራጃዎች እስልምና በግድም በውድም ሰፊ ተከታዮችን የአገኘው ከዚያ ወዲህ ነው።

የከሰመው የክርስትና ቅሬታ፥ እንዲሁም ከግራኝ መሐመድ ወረራ ማከተም በኋላ አገርኛነትን የተላበሰው እስልምና ከአምልኮተ ጣዖት ስርዓት ጋር ተቀይጠው እስከ ወንጌል ኃይል መገለጥ ድረስ ሰፊ ተቀባይነት የነበራቸው ፈንዳኖ እና ኢበርጂ የሚባሉ ሁለት ባህላዊ እምነቶችን በከምባታና ሃዲያ ፈጠሩ። በዚህ አጋጣሚ በ1930ዎቹ መጨረሻ በሁለቱም አካባቢዎች ዘንድ ፋንዳኖ እና ኢበርጂ የሚባሉትን እነዚህን ባህላዊ ሃይማኖቶች ለማጥፋትና ሕዝቡን ወደ ኦርቶዶክስ ሃይማኖት ለማስገባት የአካባቢ ሹማምንት አዋጅ ወጥቶ ብዙ መንገሳታት ደርሶ እንደነበር አስታውሶ ማለቱ ተገቢ ይመስለናል። የሁለቱ ባህላዊ እምነቶች ቅሬታዎች በአነስተኛ ቁጥር ደረጃ ቢሆኑም እንኳን እስከዚህ ወቅት ድረስ ተከታዮች እንዳሉአቸው ታውቋል።

ከላይ በተጠቀሰው ትሪያንግል ክልል ውጭ ከቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ጋር በተነካካ መልኩ ወንጌል እንዲደርስባቸው ጥረት የተደረገባቸው ቦታዎች በምዕራብ በኩል ጅማ፥ በሰሜን ደግሞ ላስታ እና ደብረ ማርቆስ (ጎጃም) ሲሆኑ የወንጌል ሥራው ሂደትና የሕዝቡ ምላሽ በጊዜው በደቡብ ግዛቶች ከታዩው የተለዩ ስለሆነ በጥልቀት አንዳስሰውም።

* *

⁵ Ibid p. 148

ለስብከተ ወንጌል ከፍተኛ አዎንታዊ ምላሽ በሰጡትና በሦስት ማዕዘን (ትሪያንግል) የአካለልናቸው አውራጃዎች ውስጥ ሁለት ዋነኛ የቋንቋ ቤተሰቦች ይገኛሉ። ሦስተኛውንና ለዚያን ዘመን የወንጌል ጥሪ ምላሽ ቸልተኛ የነበረውን የመሐል አሮሞ አካባቢዎችንም አንዘነጋም።

ወላይትኛ እና የወላይትኛ ዘዬ የሆነው የአሞአዊ የቋንቋ ቤተሰብ አንዱና ሰፋፊ አውራጃዎችን የጠቀለለ በጊዜው እግዚአብሔር ከወላይታ ያስነሳቸው አገልጋዮች “ የምድር ዳርቻ” ድረስ ሲዘልቁ የተጠቀሙበት ቋንቋ ነው። ጎፋ፥ ጋሞ፥ዳውሮ፥ ዶርዜ፥ ኮይራ፥ ማሌ ወ. ዘ. ተ. ዋና ዋናዎቹ ናቸው።

ሁለተኛው የቋንቋ ቤተሰብ ሲዳሞኛና ከሲዳሞኛ ጋር የጋራ ዘዬና ቃላት የሚጋሩት ቋንቋዎች ናቸው። ሃዲያ፥ ከምባታ፥ ጠምባሮ፥ አላባ፥ ጊዴኦ ዋና ዋናዎቹ ናቸው።⁶

የዚህኛው የቋንቋ ቤተሰቦች ተጠቃሚ የሆኑት አውራጃዎችና ሕዝብ የወንጌል ፍቅር ግድ ብሏቸው ከከምባታና ሃዲያ አውራጃ ለተነሱ የወንጌል ሰባኪዎች መድረሻ ሆኑ። ከቋንቋው መተሳሰር ወይም ዝምድና ጋር ለእያንዳንዱ ትንተና ቢሰጠው አቅምም ጊዜም ስለማይበቃ አሁን በዝርዝር የምናነሳው ታሪካዊ፥ ትውፊታዊ ሥነ ልቦናዊ ቁርኝት መኖሩ የማይካድ መሆኑን ብቻ ነው። በየቋንቋዎቹ መካከል ያለውን ዝምድና ባለሙያዎች አጥንተው፤ በእያንዳንዱ አውራጃዎች ቋንቋ መካከል ምን ያህል ቃላቶችን በጋራ እንደሚጠቀሙ አመልክተውናል፡-ቀጥሎ ያለውን ሠንጠረዥ እንመልከት።

⁶ Cottrel. 1973 p. 107

አሞአዊ የቋንቋ ቤተሰቦች ሊንጉዊስቲካዊ የቃላት ግንኙነት

	ወላይታ	ጋሞ	ዳውሮ	ዶርዚ	ኮይራ	ማሌ
ጎሩ	93	91	84	81	52	46
ወላይታ		89	80	80	48	43
ጋሞ			80	82	49	44
ዳውሮ				73	48	43
ዶርዚ					54	48
ኮይራ						45

The Resource Center
SIL International
P.O. Box 7900
Charlotte, NC 28224

የሲዳማ ቋንቋ ቤተሰቦች ሊንጉዊስቲካዊ የቃላት ግንኙነት

	ከምባታ	ጥምባሮ	አላባ	ሲዳማ	ጌዶኦ	ቡርጃ
ሃዲያ	61	58		58	51	41
ከምባታ		86	58	64	54	40
ጥምባሮ				64	58	41
አላባ			82	67	57	42
ሲዳማ					63	47
ጌዶኦ			82			45

የመረጃ ምንጭ (Cottrell, Born Atmidnight 1973.)

በሁለቱ የቋንቋ ቤተሰቦች ተናጋሪ የሆነውን ማኅበረሰብ በጣሊያን ወረራ ወቅትና ከዚያም በኋላ በተቆጠሩት ሁለት አሰርታት በማይሞሉ ዓመታት ውስጥ በሚያስገርም ሁኔታ የወንጌል መፃዛ ዐወደው። ቆላ ደጋው፤ ሜዳ ሸንተረሩ ከወላይታ ከሃዲያና ከከምባታ ቤተ ክርስቲያናት በተነሱ ወንጌላውያን ተጥለቀለቁ። ጥቅጥቅ ባሉ ደኖች መጋረጃነት ለውጭው ዓለም ለዘመናት ተዘግተው የኖሩ አያሌ ብሔረሰቦች ተገለጡ።

ለወንጌል የታዘዙትና ወንጌል ሕይወታቸውንና ኑሮአቸውን ያቀናላቸው የደቡብ ማኅበረሰቦች ለረዥም ዘመናት ስለ ክርስትና የነበራቸው አሉታዊ አመለካከት የተለወጠውም በእነዚህ የወንጌል ሰዎች አማካኝነት ነው። ከነባሩ ሕዝብ ጋር በቋንቋና በታሪክ፣ በትውፊትም የጋራ ምልክታ ያላቸው፣ እጅግም በትምህርት ያልገፉ፣ መያቸው በአብዛኛው ከግብርና ጋር የተያያዘ ወንጌላውያን በተሰማሩበት ወቅት

ቋንቋቸውን ሳይጥሉ ከማንነታቸው ሳይቃወሱ ስማቸውን ሳይለውጡ የዓለም መድኃኒት የሆነውን ኢየሱስ ክርስቶስን ማምለክ መቻላቸው ለወንጌል ስርጭቱ አይነተኛ አስተዋጽኦ አድርጓል።

የብርቱ አገልጋዮች መፍለቂያዎች

ከጣሊያን ወረራ ማከተም በኋላ ከሁለት አሰርታት ባልበለጠ ጊዜ ውስጥ በደቡብ ኢትዮጵያ ቆላ ደጋው የተስተጋባው የጌታ የኢየሱስ ክርስቶስ ድንቅ ስም በሦስት የወንጌል ሥርጭት ማዕከሎች ሲብላላ መስንበቱን በየደረጃውና በሰፊው በአስፈላጊው ቦታ ሁሉ ተርከነዋል። ነገር ግን በእያንዳንዱ አውራጃ ውስጥም የወንጌል እሳት የተጋጋመባቸው በርካታ ቤተ ክርስቲያናት በአጭር ጊዜ ውስጥ የተተከለባቸውና ለድምበር ዘለል የወንጌል ስርጭት መንደርደሪያ እንዲሁም የታዋቂ አገልጋዮች መብቀያ የሆኑ አካባቢዎች አሉ። በጥቂቱ ብንዳስሰው የወንጌላዊ ተልእኮውን ማሕበራዊ ተሳትፎ ለመገመት ያስችለናል።

ሀ. ለአምአዊ የቋንቋ ቤተሰቦች

የታዋቂው ወንጌላዊ የአቶ ዋንዳሮ ደባሮ ትውልድ ቀዬ የሆነው ሑምቦ ወረዳ በወላይታ አውራጃ በቅድሚያ ወንጌል የተሰበከበት ወረዳ ነው። የመጀመሪያዎቹ ሁለት የጥምቀት ሥነ ስርዓቶች በወላይታ ሶዶ (አቶና) ከተደረጉ በኋላ ቅዱሳት ምስጢራትን ለማካፈል በኩርነቱ የተላለፈውም ወደ ሑምቦ ነው። ከዋና ከተማው ከሶዶ ውጭ ለመጀመሪያ ጊዜ ጥምቀት በተካሄደበት በየካቲት 28 ቀን 1929 ዓ.ም. የሑምቦ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን አስራ አምስት ሰዎችን ወደ ክርስቶስ ቤተሰብነት ጨምራለች። በጣሊያን ወረራ ወቅትም ስለ ክርስቶስ መከራ የተቀበሉ በርካታ ሰዎች የበቀሉባት ወረዳ ነች። ከዚያ ወረዳ ነው የመጀመሪያዎቹ ተጓዥ ወንጌላውያን ወደ ጋሞ፣ ቆላ ላንቴ እና ወደ ደጋው ጨንቻ እና ጋርዱላ ወንጌልን ይዘው የዘለቁት።

ሁለተኛው እና በጊዜው የጠቅላላው የወላይታ ቤተ ክርስቲያን መሪ የአቶ ብሩ ዱባለ መኖሪያ የሆነው ሶዶ ዙሪያ ወረዳ/ የቦሳ ቃጫ ቀበሌ ነው። ሚስቱናውያን በጣሊያን ተገደው ሲወጡ ብላቴናዋ ቤተ ክርስቲያን የራስ አገዛዝን የተለማመደችበት የመጀመሪያው ማእከል ነው። ሌላም እስከ ሌላ ድረስ የመጀመሪያዋ የወላይታ ጸሎት ቤት በአገሬው ሰዎች የተገነባችበት ቦታ ነው። ወላይታን አልፎ ከወላይታ ደቡብ ያሉ አውራጃዎችን ያዳረሰው የወንጌል ስርጭት ስምሪት የተጀመረውም ከዚሁ ከቦሳ ቁጫ ነው። ከአቶ ዋንዳሮ ደባሮ ሌላ አቶ ዳያሳ ዳርጌ፣ አቶ ጎዳና፣ አቶ ሉላዋ ቦኬ፣ አቶ ጀልዱ ሰጋሮ፣ አቶ ሶላንዶ ሰጋሮ፣ አቶ አጌቦ አለታ፣ እና አቶ ቶሮ ደቡብ ከሞላ ጎደል የመጀመሪያዎቹ ተንቀሳቃሽ ወንጌላውያን ማዕከል የነበረችው ይቺ ወረዳ ነች። ጣሊያኖች በወጡ በጥቂት ጊዜያት ውስጥ በአንድ ቀን ብቻ እስከ 500 ሰው ድረስ የተጠመቀው በዚሁ ወረዳ ነው። ይህን ያህል ቁጥር ያለው ሕዝብ በአንድ ቀን መጠመቁ በጊዜው የነበረውን ታላቅ መንፈሳዊ መነቃቃት የሚያመለክት ነው።

ሚስቱን ወደ ወላይታ ተመልሶ ማዕከሉን በሚስቱናውያንና በአቶና ዙሪያ ሲሰበስበው የአቶ ብሩ ዱባለ የተፈላጊነት ዘመን አብሮ አከተመ። በዚሁ ሳቢያ የባሳ ቃጫ ቤተ ክርስቲያን መነቃቃትን፣ እናትነትን ብቻ ሳይሆን ገና በወጣትነቷ መንፈሳዊ እንግልትንም ተጎንጭታለች። በቅጽ አንድ መጽሐፍ ውስጥ እንዳተትነው በሚስቱናውያንና በአቶ ብሩ መካከል በተፈጠረው አለመግባባት ሳቢያ አቶ ብሩ ከኤስ. አይ.ኤም-ቃለ ሕይወት ሲለዩ እና ሉተራውያንን ሲጠጉ በመጀመሪያ አስር ያህል አጥቢያዎች ቀጥሎም ሠላሳ ያህል አጥቢያዎች ተከፍለው የሄዱት ከዚሁ ክፍለ ማሕበር ነው።

በወላይታ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ የአቶ ብሩ ዱባለ ሥዕል እየደበዘዘ በመጣበት ድኅረ ወረራ ወቅት ሦስተኛው የብርቱ አገልጋዮች መፍለቂያ የነበረው ዋንቹ ነው። በ1931 ዓ.ም. በአቶ ጉንታ ደጅ የተጀመረችው ቤተ ክርስቲያን በጣሊያን ባንዳዎች ተቃጥላ

ስትወድም ከአቶ ብሩ በኋላ የወላይታ ቤተ ክርስቲያን መሪነትን የተረከቡት ዳና መጃ መደሮ መኖሪያ ቤታቸውን ወደ ጸሎት ቤትነት ለወጡት፤ ለራሳቸውም መኖሪያ ሌላ ጎጆ ቀለሱ። ያቺም ቤተ ክርስቲያን ለበርካታ አጥቢያዎች እናት ሆነች። ከዋንቼ ምእመናን መካከል 70 ያህል ሰዎች ተመርጠው እና ሁለት ሁለት ሆነው ወንጌልን እየመሰከሩ በመውጣት በተቀራራቢ ወቅት 11 አጥቢያዎችን እንደተከሉ ዶ/ር ፖል ብልስኪ አቶ መርኪና መጃን በመጥቀስ ዘግበዋል።⁷

ወንጌልን ከወላይታ ክልል ውጭ ወደ ጋሞ፣ ጎፋ፣ ቁጫ ይዘው ከወጡት መካከል የዋንቼ አገልጋዮች ጥሩ ምሳሌዎች ናቸው። የመጀመሪያዋ የሴት አገልጋይ ወይዘሮ ባሎቴ አይማሎ የተገኙት ከዚሁ አካባቢ ነው።

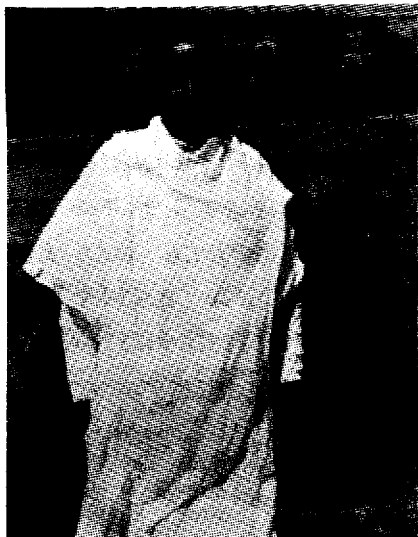
ከላይ ከተጠቀሱት ሦስቱ ወረዳዎች ሌላ በኮይሻ እነ አቶ ቶሮ ዱቡሾ እና አቶ ጋፋቶ ጃግሶ፣ በሶሬ እነ አቶ ዳይሳ ዳርጌ እነ አቶ ጎዳቴ ጫቦ፣ ታላላቅ ወንጌላዊ አገልግሎት ሰጥተው በሺህ የሚቆጠሩ ነፍሳትን ማርከዋል። እኒያ ደግሞ በተራቸው በርካታዎችን ከጨለማው ዓለም አሠራር ወደ ብርሃን ለማምጣት ነፍሳቸውን፣ ኑሮአቸውን፣ ትዳራቸውን አሳልፈው ሰጥተው የአሞአዊ ቋንቋ ተናጋሪ ማኅበረሰብ በሰፈሩበት ዳር ድንበር ሁሉ የጌታ የኢየሱስ ክርስቶስን ስም አውጀዋል።

⁷ . Balisky . 1997 p. 178

ለ. ለሲዳማ የቋንቋ ቤተሰቦች

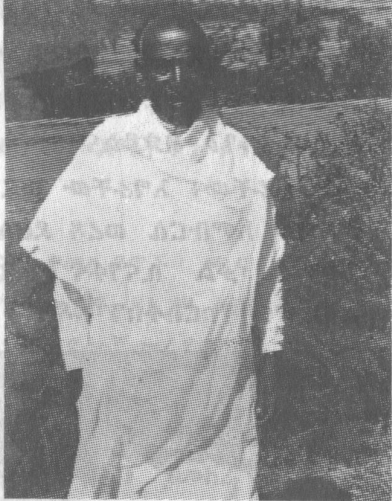
የዳኢም ራእይ

“ከምሥራቅ ጫፍ እስከ ምዕራብ መጥለቂያ ድረስ ባለው አገር ሁሉ የበቀለው ሰብል፣ የቆመው ሰው፣ የተሠራው ቤት ሁሉ ተለሽልሾ (ለሽ ብሎ) ወድቆ እኔ ብቻ ሁለቱን እጆቼን ወደ ኋላ አድርጌ የቆምኩ ይመስለኛል። ሁኔታው እንደማዕበል አመጣጥ እንደ ውሽንፍር አወራረድ ነበር። ከዚያም እጆቼን ወደ ሰማይ ዘርግቼ፡-“ የአከኔ ገትሴ! የአከኔ ገትሴ! ማረን! ማረን! ከዚህም አድን!” እያልኩ ጮኩ። ወዲያው አንድ የቀስተ ደመና ሕብር ያለው ገጽታ እንደ ሰው ቀርቦ፡- ከዚህ ሁሉ ለመዳን በኢየሱስ እመን” አለኝ።እኔም በፍርሃትና በመንቀጥቀጥ “ እሽ! አምናለሁ! እሽ አምናለሁ!” አልኩ።

ከጥቂት ዝምታ በኋላ የአካባቢያችን ሰው ሁሉ በአንድ መስተዋት ውስጥ እንደሚታይ ተሰብስቦ በፊቴ ተግ አለ። ሁሉም ሰው ወለል ብሎ ታዩኝ። ከዚያም ያ መልክ መልካም ገጽታ ያለው ሰው “ በል አሁን ያመንከውን ኢየሱስን እነርሱም እንዲያምኑ ንገራቸው። ስትነግራቸውም ለጊዜው ይቀበሉሃል፤ ሆኖም አብዛኛዎቹ በነገርካቸው አይጸኑም። . . . በዚህ ሁሉ ሳትደነቅ ለራስህ ትጋ፤” ብሎኝ ከአጠገቤ ሄደ። ወደ ልቦናዬ ስመለስ ያየሁት ነገር ራእይ መሆኑ ገባኝ።⁸

⁸ የምቡርል ታላ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን በሐምሌ 1986ዓ.ም. አዘጋጅታ ለዋና ጽ/ቤት ከላከችው የቤተ ክርስቲያን ታሪክ የተቀነጨበ ምስክርነትና የዚህ ጽሑፍ አዘጋጅ ነጠላ 3 ቀን 1988 ዓ.ም. በሥፍራው ተገኝተ ካደረገው ታላ ምልላላዊ መረጃ የተወሰደ።

ወ- አንድ የቀስተ ደመና ሕብር

ቤተ ክርስቲያናቸው ባቀረበችው ማስረጃ መሠረት አቶ ዳኢሞ አበበ ይህንን ራእይ ሲያዩ ገና የ23 ዓመት ወጣት ነበሩ። ጊዜውም 1926 ዓ.ም. ነበር። ምንነቱን በውል ላላወቁት "የኢየሱስ ስም" እና ለወንጌል ቃል የታዘዙት ግን በ1930 ዓ.ም. በእነ አባ ጎሌ ኑነሞ፣ ስብከተ ወንጌል ነበር። ወንጌል በኃይልና በሥልጣን ከሚሰበክበት ከላምቡዳ መንፈሳቸው ወደ መራቸው፣ እግራቸው ወደ አደረሳቸው ቦታዎች ሁሉ እየተዘዋወሩ ሲሰብኩ አምቡርሴ ወረዳ ደርሰው ኬዕምሶ ሎዳሞ ለተባሉ ሕመምተኛ የወንጌል ቃል ሲናገሩና ሲጸልዩ አግኝተዋቸው ነበር እነ አባጎሌ ለዳኢሞም የክርስቶስን አዳኝነት የሰበኩላቸው።

ወንጌል ሰማ ማለት . . . ፊደል ቶጠረ፣ መጣፍም አነበበ ማለት ነበር

ከዋቂት ጊዜያት በኋላ አቶ ዳኢሞ አስቀድመው በሊሙ ወረዳ ካመኑቱ ጋር ተቀናጅተው በክልላቸው ውስጥና ውጭ ከ80 በላይ በሚሆኑ ቀበሌዎች በተቀራረቢ ወቅት የወንጌልን እሳት አቀጣጠሉ። በደን በተሸፈነውና ቆላማ በሆነው አካባቢ የምእመናን መበራከትና የመሠረተ ትምህርት መስፋፋት ጣሊያኖችን አስደነበራቸው። በቀደሙት

አገልጋዮች ዘንድ አንድ ሰው ወንጌልን “ ሰማ! እና አመነ ማለት ፊደል ቆጠረ፤ መጣፍም፤ አነበበ” ማለት ስለነበር፤ በወቅቱም አርበኞችና ንጉሡ በእንግሊዝ አይሮፕላኖች የሚበተኑትን የቅስቀሳ በራሪ ወረቀቶች ሊያነቡ የሚችሉት አማኞች ብቻ ስለሆኑ የአርበኞች የመጠናከር ዜና በሕዝቡ መካከል እንዳይሠራጭ ሲሉ ጣሊያኖች አማኞችን ያዋክቡአቸው ነበር።

በአምቡርሴና በሌሎች አካባቢዎች የጣሊያኖች ጫና ሲያይል ወንጌላውያኑ ወደ ከምባታ ገጠሮች ተሰማሩ። አቶ ዳኢዎ አበበ እና አባ ጎሌ ግምባር ቀደምቶቹ ናቸው። በዚያም የመጀመሪያዎቹን አምስት አማኞች አስተባብረው በሚሽግዳ ቀበሌ በአቶ ሔራም ደጅ በማሸላ አገዳ አንድ የጸሎት ቤት ሠሩ። የባህላዊው እምነት የፋንዳኖ እና ኢበርጂ ባለውቃቢዎችን ውግዘትና ስደት፤ የጣሊያኖችን መከራ ተቋቁሞ በከምባታና ሃዲያ አውራጃ ከሦስት አቅጣጫ (ከላምቡዳ፤ ከአምቡርሴ ከሚሽግዳ) የተነሳው የወንጌል ሰደድ እስከ 1930ዎቹ አጋማሽ ድረስ አውራጃውን ከሞላ ጎደል አለበሰው፤ ከመቶ በላይ አጥቢያዎችም ተተክሉ። በዚያ የተጋጋመው እሳት የቋንቋውን (የሲዳማ ቋንቋ ቤተሰብ) ዓለም ዳርቻ ሊያበራ ወደ ሲዳማ፤ ጌዴኦ፤ ቡርጂ ጥምባሮ፤ አላባ ሁለንተናቸውን ለእግዚአብሔር ሥራ በሰጡ ወንጌላውያን በኩል ተዳረሰ። ላምቡዳ አምቡርሴ እና ሚሽግዳ ከወረራው ማከተም በኋላ በነበሩት ሁለት አሰርታት ለተከናወነው የወንጌል ሥራ የሰው ኃይል ምንጭ በመሆን በኩርነታቸውን አስመሰከሩ።

ምዕራፍ ሦስት

ታላላቅ የሰብከተ ወንጌል ጉባኤዎች፡- በአንድ ቀን እስከ 500 መቶ ያህል አማኞች የተጠመቁበትም ወቅት ነበር

በታላቅ መነቃቃት ታላቅ መስፋፋት 1940-1966

8. የመንፈስ ቅዱስ ምሪት

የዚህ መጽሐፍ አዘጋጅ ላለፉት ስምንት ዓመታት በደቡብ ኢትዮጵያ በአስር ሺህ የሚቆጠር ኪሎ ሜትሮችን ተጉዟል። ቀዳማዊ የወንጌል አገልጋዮችን ቤተ ክርስቲያን ተካዮችን፣ አንጋፋ የቤተ ክርስቲያን መሪዎችን ማሕበራዊ አንቱታ የተቆራቸውን የሕዝብ አውራጃዎችን አነጋግሮ በርካታ ቁም ነገሮቻቸውንና ምስላቸውን ቀርጾ ለትውልድ ለማስተላለፍ ታድሏል።

በዚህም በሥጋ ከሚወለዱት ዘር ማንዘሮቹ ይልቅ የቀዳማዊ የወንጌል አርበኞችን የሸበት ትዝታ፣ ሽታና መዓዛ ለይቶ ተላምዷል።

በታሪክ ፊት ታሪክ የሌላቸው ምስኪን ገበሬዎች፣ ለዓይን የማይሞሉ (የተናቁ) የእጅ ጥበብ ባለሙያዎች፣ ሲራራ ነጋዴዎች፣ የባለባት ወገኖች፣ ገባሮች፣ ጫሰኞች ከእግዚአብሔር ጋር ተስማምተው ስለሠሩ የሕዝብን ታሪክ ቀይሰዋል። በዓለም አቀፍ የወንጌል ስርጭት ታሪክ ተርታ ቢመዘን ከሐዋርያት ዘመን በተቀር አምላክ የሌለው በሌላ የተወሰነ ጊዜና ቦታ ያልተፈጸመ አድራጎት በመንፈስ ቅዱስ ኃይል ፈጽመዋል።

የወንጌል ስርጭት ትልቁና በቅድሚያ የሚታሰበው ዓላማ ሰዎች ሁሉ በክርስቶስ ኢየሱስ በማመን የሚገኘውን የዘላለም ሕይወት እንዲወርሱ ማወጅ ነው። በተከታዮቹ ምዕራፎች በውል እንደምናጤነው ይህንን አደራ አባቶች በጊዜውም ያለጊዜውም፣ በሥፍራቸውም ያለሥፍራቸውም በአስገራሚ ሁኔታ ተወጥተውታል።

እግዚአብሔር ቃሉን በምልክቶችና በድንቆች ያጸና ስለነበር ብርቱ የሆነው እግዚአብሔር በጊዜው ባፈለሰው የመንፈስ ቅዱስ ኃይል ተሞልተው ሰማይና ምድር በማይቸለው በጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ ታላቅ ስም ድንቅና ተአምራትን አድርገዋል። እግዚአብሔር ቃሉን በብዙ ምልክቶች ያጸና እንደነበር ይህ ትውልድ ለምት ይሆንን? ጥቂቶቹን ብቻ መርጦ ማስታወሱ ተገቢ ነው።

- በማያውቁት ጉባኤ፥ በማያውቁት ቋንቋ በመንፈስ ቅዱስ ኃይል ተነድተው የእግዚአብሔርን ቃል አወጁ?
- ተራ የእግዚአብሔር ሰዎች በውስጣቸው እንደሚሠራው የመንፈስ ቅዱስ ኃይል መጠን ሙታን ተነሥተዋል።(ከሞት የተንሱትንም፥ በኢየሱስ ስም ከሞት ያስነሱትንም ምስክርነት የዚህ መጽሐፍ አዘጋጅ ለመዘክር በመቻሉ ዕድለኛነት ይሰማዋል) ።
- ሙታንን ማስነሳት ብቻ ሳይሆን በመንፈስ ቅዱስ ሥራ እና በእግዚአብሔር ቃል፥ በደሙ በተዋጀው ሕዝቡ ላይ የተላገዱትን ለሥጋ ሞት አላልፈው ሰጡ። ይህንንም የዛሬዎቹ የቤተ ክርስቲያን ዋነኞች የዓይን ምስክርነታቸውን ለግሠዋል።
- እነ አባባ ዋንዳሮ ደባሮን የመሳሰሉት የወንጌል ሰዎች እንደ ኤልሣዕ በሰማይ ሠራዊት፥ በነጎድጓድ ድምፅ እየታጀቡ የወገኑ በሮችን መስበራቸው፥ የጠላታቸውን ጀርባ ረግጠው ማለፋቸው በምእመናን ዘንድ ዛሬም ገና ለዛው ያልተሟጠጠ ምስክርነት ነው።
- ሌሎች የውኃ ሙላትን፥ የጎርፍንም ኃይል ተሻገሩ! የአራዊትን አፍ ዘጉ!
- እነ አባባ ሐደሮ ሐለሎ እና ጋጋ ነቃ፥ ዳፋ ደሎ እንደ ኤልያስ ዝናብን ከልክለው-ዝናብን ማምጣታቸውን ለምተን ይሆንን?
- እንደ ብሉይ ዘመን ነቢያት እንደ ሐዋርያትም በሰንሰለት ታስረው በሹማምንት ፊት ቀርበው ስለ ጽድቅና ፍርድ በድፍረት መናገራቸውንስ ይህ ትውልድ ያውቅ ይሆንን?

የዚህ መጽሐፍ ዝግጅት ዓላማ ስላልሆነ ከዚህ በስፋ ሁኔታ
ልንመለከተው አንችልም። ሆኖም ጠንካራ የቤተ ክርስቲያን
ድርጅት፣ በቂ መጽሐፍ ቅዱሳዊ እውቀት እና፣ የሠለጠኑ
የእግዚአብሔር ቃል መጋቢዎች በሌሉበት በዚያ ዘመን ከሞላ ጎደል
አሁን ያለውን የቤተ ክርስቲያን ድንበር ያካለለ የወንጌል ሥራ
ማከናወናቸው ከዚህም ጋር አካላትን ወደ እግዚአብሔር መንግሥት
መምራታቸው በመከራ ተፈትኖ ነጥሮ በተሰጠ ሕይወታቸው መንፈስ
ቅዱስ ምን ያህል ሠልጥኖበት እንደበር እንድንገነዘብ ግድ ይለናል።
በአንጻሩም "ትናንት ዛሬም እስከዘላለም ያው" የሆነው ጌታ
መንፈስ ቅዱስ በሐዋርያት መካከል እንደ ሠራ በአባቶቻችንም ሠራ
እንጂ በማወቅም ሆነ ባለማወቅ " መንፈስ ቅዱስ በኢትዮጵያ
ሥራውን የጀመረው ከ1950ዎቹ አጋማሽ ወዲህ " ነው ለሚሉን
አስተማሪዎች የማይጋፉት እውነት መሆኑን እንረዳለን። ለመሆኑ
ይህን ሁሉ ያከናውኑበት የወንጌል ሥራ ስልት ምንድን ይሆን?
ቀጥሎ ባሉት ገጾች በዝርዝር እንመለከተዋለን።

9. ቀዳማይ የወንጌል አገልጋዮች የሰብከተ ወንጌል ስልት

የጀማ (ቡድን) ሰብከተ ወንጌል

የመጀመሪያዎቹ የወንጌል አገልጋዮች ይህን ያህል የቆዳ ሰፋት ያላቸውን አውራጃዎች በእግራቸው እየተጓዙ ሲያካልሉ፤ በ፲ህ የሚቆጠሩ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያናትን ሲተክሉ የተጠቀሙበት የወንጌል ስልት ምን ነበር?

ይህ ዘመን ያላለፈበት ጥያቄ ሲሆን የአገልግሎት ዘመናቸውን በማገባደድ ላይ ያሉት አባት ወንጌላውያን በተለያዩ አጋጣሚዎች ከሰጡአቸው ምላሾች ወካይነት ያላቸውን ብቻ መርጠን ከዚህ በታች ጠቅሰናቸዋል።

- መንፈስ ቅዱስ ሂድ! ሂድ! አለኝ . . . እንዲሁ . . . ሂድ! ሂድ! ሂድ! አለኝ። ሄድኩ። ቤተ ክርስቲያን አቆምኩ፤ የምሥራቹን ለቤተ ክርስቲያን ሽማግሌዎች ልነግር መጣሁ። ስመለስ እንደ እኔ ሂድ! ሂድ! ሂድ! ያለውን አንድ ሰው ጨምራ ሄድኩ።

ወንጌላዊ ላሊሶ ታንቱ

ከወላይታ

ባሪያ ፈንጋይ በነበርኩበት ጊዜ ብዙ ሰዎች ዘርፌ ሸጩአለሁ፤ በትርፋም ሙከት ገዝቼ በልቸለሁ። በተዘዋዋሪ መንገድ ሰው በላሁ ማለት አይደለ!? . . . ወንጌል ዓይኔን ካበራልኝ ወዲያ እንዴት ዝም ብዬ ልቀመጥ . . . ? ክርስቶስ የጠፋትን ፍለጋ እንደመጣ የሸጥኳቸውን ሰዎች እንደገና ለክርስቶስ ለመዋጀት ሂድ! ሂድ! አለኝ መንፈስ ቅዱስ . . . ወንጌል እየሰበኩ ዞርኩ

« ከሸጥኳቸውም ሰዎች መካከል ጥቂቶቹ ሲቀሩ አገኘኋቸው ወደ ቤታቸውና ወደ አምላካቸው መራሷቸው።

አባ ገሌ ኑነም
ከክምባታና ሐዲያ

• ልቤን እንደነግኝ ያህል . . . በገበያ፣ በእድር ፣ በሰብሰባ መሐል እየተናገርኩ . . . ሄድኩ። ህጽብሉ መቀመጥ አልሆነልኝም አለ። . . . ልቤን ነሳኝ፣ ወንጌል ! ወንጌል ! ወንጌል ! አለኝ። እየዘመርኩ ሄድኩ።

ወራሳ ወንጌ
ከጌዲኦ

አንድ ቀን በጸሎት መንፈስ ላለሁ የእግዚአብሔር መንፈስ ወደ ገዳ በዓል ውጣና ስለ ክርስቶስ አዳኝነት መስክር አለኝ። . . . በዚህ ጊዜ ጌታ ሆይ እኔ ከመካከላቸው ስለወጣሁ ተበላጭተውብኛል፤ እንዴት ወደ እነርሱ እሄዳለሁ? ሊገድሉኝ እየፈለጉኝ አይደለምን? አልኩት። ሂድ! ታዘዝ መስክር! ብትመስክርኝ ትባረክለህ። . . . ወደ በዓሉ ቦታ ሄጄ አንድ ኮረብታ ላይ ቆጧ መናገር ጀመርኩ። ያ እንደ አውሬ ይበላኛል ያልኩት ሕዝብ በያለበት ቶም በጸጥታ አዳመጠኝ። ንግግሪን ጨርሼ ሰወርድ ሕዝቡ ተገርጦ " እንዴ አታራ አግርኛ ግን አስተግረህ? መቼ ተግርከው?" አለኝ። እኔ ግን ከዚያ በፊት አግርኛ ጽንጽ ተናገራ ስለግላውቅ በጌዲኦኖ የተናገርኩ ነበር የመሰለኝ።

አታራ ገመዴ
ከጌዲኦ

እኒህና እኒህን የመሳሰሉ ምላሾች በመጀመሪያዎቹ የወንጌል ሰዎች ዘንድ የተለመዱ ናቸው። በወንጌል ስርጭት አስገራጧ ተሞክሮ ያላት የወላይታ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ቀደማይ መሪዎች መካከል አንዱ የነበሩትና በ1989 ዓ.ም. በ108 ዓመታቸው ወደ ጌታ የተሰበሰቡት ዳና መጃ መደሮ በ1986 ዓ.ም. ስለ ወንጌል ስርጭት ስልት ተጠይቀው በሰጡት ቃለ ምልላስ ከላይ የተጠቀሱት አባቶች የተናገሩትን ሁሉ የሚጠቀልል ምላሽ ይመስለናል።

ስልት አልከኝ! ? ነበር ያሉት ዳና መጃ፤ ስልት . . . !? ወንጌል ምን ስልት አለው? ወንጌል ማሰራጨት ትዕዛዝ ነው፤ ወንጌል ማሳ ሳይመረጥ የሚዘራ ዘር፣ ለሁሉ የተሰጠ ዘር ነው፤ በማር 16:15-16 መሠረት ሄዶ መስበክ እንጂ! የምን ስልት አለው? ነበር ያሉት።

ዛሬ ላይ ሆነን ስንመረምረው በሐዋርያት ዘመን ከተፈጸመው የወንጌል ስርጭት ተርታ የሚቆጠር አስገራሚ መንፈሳዊ ሥራ አባቶቻችን ያለ ስልት አከናወኑ። እንዲሁ በሞኝነት፣ በበጎ ጎሊና ያለ ስልት ነገር ግን በመንፈስ ቅዱስ ምሪት የዘረጉት የወንጌል መረብ ከዚህ ዓለም ባሕር ውስጥ ሂሳ በቃሉ የሚሳሉ ባለስልት ሰዎችን አጠመደ። የወንጌል ሩጫ እንደ ዘመነኛው አያያዝ በማስተዋል፣ በመሰጠትና በስልት ቀጠለ።

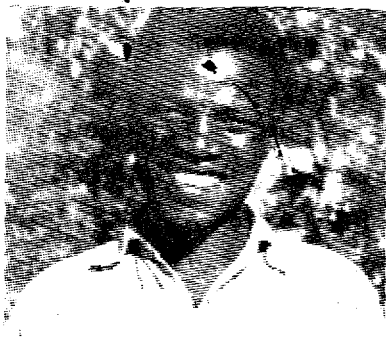
የመጀመሪያዎቹ አማኞች ልባቸውን ላቀጣጠለው የመንፈስ ቅዱስ ፈቃድ በመታዘዝ በገበያ መሐል እንደ እብድ እየጩኹ፣ የክርስቶስ ኢየሱስን ማዳን ሰበኩ። ስለዚህም በአለንጋ ተገረፉ፣ በዱላ ተቀጠቀጡ፣ ልብሳቸውን ተገፈው እርቃናቸውን ተባረሩ፣ በስለት ተወጉ፤ ምስሶ ላይ በርበሬ እየታጠኑ ተሰቀሉ። መዘባበቻ፣ ጣት መጠቋቆሚያ ሆኑ፣ ነገር ግን ብዙዎችን ከእርኩሳን መናፍስት ቀንበር ነጻ አወጡ። እነ ወንጌላዊ ዋንዳሮ ደባሮ ከወላይታ፣ ወንጌላዊ ዳፋ ዳሎ ከጋሞ፣ ወንጌላዊ ሐደራ ሐላሎ እና፣ ወንጌላዊ ጎጲሎ ጎሎ፤ ከጋሞ ወራሳ ወንጌ ከጌዴኦ ጥቂቶቹ ምሳሌዎቻችን ናቸው።

ቀዳማይ የወንጌል አገልጋዮች የተገኙበት፣ ያደጉበት ማኅበረሰብ “ምን ይለናል?” ሳይሉ ለልቅሶና ለቀብር ሥነ ስርዓት በተሰበሰበ ሕዝብ መካከል በድፍረት የክርስቶስን ትንሣኤ ሰበኩ። ይህም በአጋጣሚ በአገኙት የሌላው ሰው በሆነ ወይም የራሳቸው ባልሆነ ሐዘን ጊዜ ብቻ ሳይሆን በቤታቸውም በደረሰ በሞት አደጋ ወቅት እንደባህሉ ፊታቸውን እየነጩ መሾ በማውረድ ፈንታ ከሟቾቹ ልጆቻቸው፣ ባሎቻቸው፣ ወይም ሚስቶቻቸው አስከሬን አጠገብ ቆመው በምድር በክርስቶስ

ያለውን መጽናናት በላይ በሰማይም ከሞት በኋላ ስላለው ሕይወት ሰበኩ።

አቶ ላሊሶ ታንቱ በወጣትነት እና በስተርጀና ዕድሜአቸው

አቶ ወረሳ ዋንጌ በወጣትነት እና በስተርጀና ዕድሜአቸው

በዚህም ከሞት ፍርሃት፣ ከሐዘን ጨለማ አእላፋትን ነጥቀው ቢያወጡም በግል ኑሮአቸው ግን በማግከረስቡ ተገኙ። የባህልን ግድግዳ ስለጣሉ ተነወሩ፤ እግዚር ካፈለቀው ምንጭ ውኃ እንዳይቀዱ፣ ከጎረቤት እሳት እንዳይጭሩ፣ ከብቶቻቸው ከሌላው ከብት ጋር እንዳይገናኙ፣ አስከሬናቸውን እንዳይቀብሩ ተከለከሉ። ተወገዙ፤ ተንከራተቱ። በአመፅ ልጆች ቤታቸው ፈርሶ በዋሻ ተቅበዘበዙ፣ እንደ ጉራዛ በዛፍ ላይ አደሩ። የጥርካ ፍሬ፣ የጫካ ቅጠላ ቅጠል በሉ። ስንቱን እንዘረዝራቸዋለን። አቶ ጋፈቶ እና ወንጌላዊ ጋጌቦ ከወላይታ፣ አቶ ጎዳ ጎኖ እና እግግ ሐንቱክ

አቶ ገሊሶ ታንቱ በወጣትነት እና በስተርጀና ዕድሜአቸው

አቶ ወራሳ ዋንጌ በወጣትነት እና በስተርጀና ዕድሜአቸው

የሞ ከከምባ፥ እማማ ባሎቴ አይመሎ ከወላይታ፥ እማማ ዋለኪ ዋይሶ ከጋሞ ጥቂቶቹ ናቸው።

ለቡድን የወንጌል ስርጭት ናሙና የሚሆንን ሌላው ተግባራዊ ስልት ባህላዊ የደቦ ሥራዎች ላይ፤ በሠርግ ሥነ ስርዓት ላይ፤ በአንድ የተፈጥሮ (እንደ መብረቅ ዓይነት) ወይንም ሰው ሰራሽ (ቤት ቃጠሎ) አደጋ ወቅት ለድንገተኛ ደራሽ ሰዎች የሚሰበከው ስብከት ነው። በዚህ አጋጣሚ የስብከቱንም ይዘት ማስታወሱ ተገቢ ይሆናል።

ለእግዚአብሔር ሥራ ሁለንተናቸውን የሰጡት ቀዳማዊ ወንጌላውያን እያንዳንዱ የህይወት እንቅስቃሴ በአብሮነት፥ በጋርዮሽ በሚከወንበት በደቡብ ማኅበረሰብ ውስጥ ስብከታቸውን ከአጋጣሚው ጋር የማስማማት ሰማያዊ ጥበብ ነበራቸው።

ሠርግ ሲጠሩ ወይም ሠርግ በሚሠረግበት ቦታ ሲደርሱ ስለ መሽራዋ ቤተ ክርስቲያንና ስለመሽራው ክርስቶስ ይሰብካሉ። ቤት በደቦ ሲሠራ እና ደቦኛ ሆነው ቢሄዱ በእጅ ስለማትሠራው ሰማያዊትና ዘላለማዊው ቤት ይሰብካሉ። ቤታቸው ተቃጥሎ ሕዝብ ለእርዳታ ቢሰበሰብ ወይንም እነሱ ለእርዳታ ቢሄዱ ስለ ፈራሻ ድንኳን፥ በቃጠሎውም ውስጥ ስለ ገሐነመ እሳት ይሰብካሉ። በዐውደ ዓመታት ወቅት የእርድ ከብቶች በሚበለቱበት ቦታ ስለ ዓለሙ ኃጢአት ሁሉ ስለፈሰሰው የክርስቶስ ደም ይሰብካሉ። አዝመራ በሚሰበሰብበት ወቅት ለደቦኛው ምርትና ግርዱን በአንጻሩም ጻድቁና ኃጥኡ ስለሚበጠርበት የመጨረሻው የፍርድ ቀን ምን እንደሆነ ከፍርድም ስለሚያመልጡበት የሕይወት መንገድ ይሰብካሉ። በዚህም እልፍ አእላፋትን ከጨለማው ገዢ እጅ ፈልቅቀው በምሥራቹ ቃል ብርሃን ወደ ጽድቅ ኅዳና ለማውጣት ችሉ።

ከላይ ለተጠቀሱትና በአብዛኛው የማኅበረሰቡን አምራች ኃይል ያነጣጠረው የወንጌል ተልእኮ ከ21ኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ጀምሮ በአፍሪቃና በእስያ በሌላውም አንዳንድ ክፍለ ዓለማት እንደሚታየውና

እንደተለመደው የጉብኦችና የኮረዶች ወይንም የአፍላ ወጣቶች የሞቅታ መነቃቃት አልነበረም።

ይልቁንም በማኅበራዊ ሕይወት ኃላፊነትን የተጋሩ፤ በክፉ ወይም በደግ በመንግሥት የአገዛዝ ፈሊጥ ውስጥ ያለፉ፤ በአያት ቅድመ አያቶቻቸው ልማድ መሠረት ባህላዊ አምልኮን የተለማመዱ፤ ከሁሉም የኅብረተሰብ መደብ የመጡ ጎልማሶች፤ ባለሙሉ እድሜዎችና አረጋውያን የሐገር ሽማግሌዎችም ጭምር መሆናቸው የየማኅበረ ምዕመናኑ ተሳታፊዎች ስብጥር ምሉዕ ያደርገዋል።⁹ እንዲያውም ዛሬ በየፕሮቴስታንቱ ቤተ ክርስቲያናት ለአምልኮ ከሚሰበሰበው ሕዝብ ስብጥር አንጻር የቀደመው ጉባኤ የሰከነ ነበር ለማለት ያስደፍራል።

የፊደል ሠራዊት

ታዳጊ ወጣቶችና ለጋው የማኅበረሰቡ ክፍል ወንጌልን የሰማው በአብዛኛው አስቀድሞ ወደ ክርስቶስ መንግሥት በፈለሉት አባቶችና እናቶች እንዲሁም እንደ እንጉዳይ በፈለሉት የመሠረተ ትምህርት ጣቢያዎች ከፊደል ቆጠራው ጎን ለጎን ነበር። ሁለቱም ቢሆኑ ወሳኝ መንገዶች ናቸው። የቤተሰብ ራስ የሆነው ሰው የሚከተለውን እምነት የቤተሰቡ አባላትም እንዲከተሉት ማግባባቱ ወይም ማስገደዱ በአገራችን የተለመደ መሆኑ በገዛ ራሳቸው ምርጫ የወደዱትን አምልኮ ሥርዓት የሚከተሉት ጥቂቶች ሊሆኑ ይችላሉ። ሆኖም ክርስትና የምርጫ ጉዳይ ብቻ ሳይሆን የእምነትና አምናም የመለወጥ መንፈሳዊ ሂደት በመሆኑ በጊዜው የነበሩትን ወጣቶች ወደ ወንጌል በመጥራት አንጻር የመሠረተ ትምህርት ማካሄጃ ጣቢያዎች አመቺ መድረኮች ነበሩ።

ሚስቶናውያን "ትምህርት ቤት የከፈተ የመላውን አፍሪቃ ልብ ይይዛል" (*who owns the schools will own Africa*) የሚል ይትባሃል

⁹ . Balisky. 1997 p. 190

ቢኖራቸውም እንኳን ከብዙ አገሮች ቀድመው ኢትዮጵያ ውስጥ ትምህርት ቤት የከፈቱት ሚስቶናውያን ከሌሎች የአፍሪቃ አገሮች ጋር ሲነጻጸር ግን እድገቱ አመርቂ እንደአልነበረ የሚስቶን ወገን ጸሐፊዎችም ጭምር ይስማሙበታል።¹⁰

ከኢስ. አይ. ኤም. ቃለ ሕይወት ቀደማይ አማኞች ሁኔታ ስንመለከተው ሚስቶኑ ተደላድሎ ስብከት በጀመረባቸው ሦስት በኩር የወንጌል አውራጃዎች የመጀመሪያዎቹን አማኞች ከፊደል ጋር በማስተዋወቅ የቀለምን ጣዕም እንዲቀምሱ በማድረጉ ገና ከመነሻው ፊደልና ክርስትና እንደ ድርና ማግ የማይለያዩ እንዲሆኑ አስተዋጽኦው ላቅ ያለ ነበር። ማንበብና መጻፍ በማሕበረሰቡ ውስጥ ከበሬታ የሚያሰጥ መሆኑም የታወቀ ነው።

በወላይታ መሠረተ ትምህርት የተጀመረው በ1922 ዓ.ም. ሲሆን የተማሪዎቹ ብዛትና ክፍያው አልታወቀም። ከጣሊያን ወረራ በኋላ ግን በአንድ ጣቢያ ከ80 እስከ 300 ያህል ተማሪዎችን ፊደል ማስቆጠር ተጀምሮ ነበር። ክፍያውም ለአንድ ሰው በወር 0.25 ሳንቲም “አሻቅቦ” ነበር። በሲዳማ በግንቦት ወር 1923 ዓ.ም. የመሠረተ ትምህርት ጣቢያ ሲከፈት 12 ተማሪዎች በወር 2 ተሙን እየከፈሉ ይማሩ ነበር። በከምባታና ሃዲያ በሐምሌ ወር 1923 ዓ.ም. 13 ተማሪዎች በወር 0.5 ሳንቲም እየከፈሉ ይማሩ ነበር።¹¹

ከፍያው ሥራውን ከመደጎሙ ጎን ለጎን ጎብረተሰቡ የራሱ ጉዳይ አድርጎ እንዲቆጥረውና የትምህርትን ጠቃሚነት እንዳያቀለው ነበር። በጣሊያን ወረራ ወቅትና ከዚያም በኋላ ባሉት ጊዜያት ሳይቋረጥ ለሕዝቡ የድንቁርናን ጨለማ በመግፈፍ ረገድ ከፍተኛ አስተዋጽኦ አድርጓል። መሠረተ ትምህርት የቤተ ክርስቲያንም ልማድና ባህል ሆኗል።

¹⁰ . Fargher .1996 p. 176, 178

¹¹ . Ibid, p. 181

አንድ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ለብቻዋ የመሠረተ ትምህርት ጣቢያ መክፈት አቅም ቢያንሳት እንኳን በዙሪያዋ ካሉት ጋራትና ሦስት አጥቢያዎች ጋር በመተባበር እስከ 3ኛ እና 4ኛ ክፍል ድረስ የቀለም ትምህርት የሚያስተምሩ በርካታ ጣቢያዎችን ይከፍቱ ነበር። መረጃዎች እንደሚጠቁሙት በ1940ዎቹ መጨረሻ የእኒህ ጣቢያዎች ብዛት 465፣ ከአንድ አሰርታት በኋላ ደግሞ ቁጥሩ ከ600 በላይ ደርሶ ነበር።¹² ሚስዮናውያን ያስጀመሩትን የመሠረተ ትምህርት መርሐ ግብር በማስቀጠል ረገድ በወላይታ አቶ መርኪና መጃ እና ወንጌላዊ ኡራሶ ሚቦ ተጠቃሽ ናቸው። የከምባታና ሃዲያ ቤተ ክርስቲያን በሕዝቡ ላይ የተንሰራፋውን የመሐይምነት ጨለማ በአጭር ጊዜ ውስጥ ለመግፈፍ ሦስት የተቀናጁ ስልቶች ቀይሣ ነበር።

የፊደል ሠራዊት

¹² . Birhanu Deresse. 1984 p. 46

የፊደል ሠራዊት

በመጀመሪያ ደረጃ የመሠረተ ትምህርት አስተማሪዎችን የሚያሠለጥኑ ወጣቶች በ1939 ዓ.ም. ወደ ጅማ ልካ አስተማረች። ከእነዚያ ወጣቶች መካከል ቀልቦሮ ዋድሮ (በኋላ ቄስ)፣ ተሰማ አሩሶ፣ ገብሬ ላምቤቦ፣ ፈለቀ ሞሎሮ፣ ድሌቦ ገሚቦ፣ ሙላቱ ባፋ (በኋላ ዶ/ር እና የኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን የመጀመሪያው ሊቀመንበር እና ሁለተኛው ዋና ጸሐፊ በመሆን ከ20 ዓመት በላይ ያገለገሉት) ይገኙባቸዋል።

በሁለተኛ ደረጃ በዚያው ወቅት 90 የመሠረተ ትምህርት ጣቢያዎችን ለመከፈት ከመንግሥት ፈቃድ ተቀበለች። ይህም ለቡድን ስብከተ ወንጌል ዕድል ከመስጠቱም ሌላ በጊዜው ከነበሩት ተቃዋሚዎች የሚነሳውን ስደት ለመቋቋም አመችቶ ነበር።

በሦስተኛ ደረጃ በየአንዳንዱ “ሰባት”(ክፍለ ማሕበር) ያሉ ክርስቲያን ወላጆች ከሁለት ልጆቻቸው አንዱን እንዲያስተምሩ ግዴታ ተጣለባቸው። ትምህርት ቤቱ ለሁሉም የማኅበረሰቡ አባላት ክፍት ነበር፤ በወቅቱ ከነበሩት አስር ያህል ክፍለ ማኅበራት በዚህ መልክ የተሰባሰቡት ወጣቶች በየአጥቢያው በተቋቋሙት ጣቢያዎች ተምረው በማስተማር ያደረጉት አስተዋጽኦ ከፍተኛ ነው።

በአጠቃላይ አነጋገር የመሠረተ ትምህርት መርሐ ግብር በቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ደረጃ ያሉ ምእመናን በቅዱሳት መጻሕፍት የተገለጠውን እውነት መርምረው ይታዘዙለት ዘንድ በዘመኑ የነበረችው ቤተ ክርስቲያን ዓይነተኛ ተልእኮ ነበር። እግረ መንገዱን ግን አእላፍ ወጣቶችና ተሳታፊዎች የምሥራቹን ቃል የሚሰሙበትን መንገድ ከፍቷል። በዚህም ምክንያት ቀደም ብለን ከጠቀስናቸው ጎልማሶችና አረጋውያን ጋር በጌታ እግር ስር ተቀምጠው መልካሙን የሕይወት ቃል ለመማር በቅተዋል። ቀዳማይ ወንጌላውያን ለቡድን የወንጌል ስርጭት የተጠቀሙባቸውን አጋጣሚዎች (ስልት) በአጭሩ ተመለከትን። አማኞች

አንድ ለአንድ ያደረጉት የወንጌል ስርጭት ተሞክሮዎች ደግሞ እንዳስላለን።

አንድ ለአንድ የወንጌል ሥርጭት

የክርስቶስን የማዳን ሥራ የቀመሱቱ ቀዳማይ አማኞች የበራላቸውን እውነት ለመጀመሪያ ጊዜ የተናገሩት ለቅርብ ቤተሰቦቻቸው፣ የሥጋ ዘመዶቻቸው እና ጎረቤቶቻቸው መሆኑ እርግጥ ነው። ከዚያ አለፍ ሲል ግን ዳሞታ ጋሌ፣ ያመነው ሰው ሑምቦ ላለው ዘመዱ ለመመስከር ቤቱን ጥሎ፣ እርሻውን ትቶ ይሄዳል። ኮይሻ የነበረው ወደ ቦሎሳ ይዘልቃል። ከኦፋ ወደ ዳሞት ወይዴ ሄዶ ይሰብካል። ከላይ የተጠቀሱት ወረዳዎች በወላይታ አውራጃ ውስጥ የሚገኙ ናቸው።

በሌሎቹም የወንጌል ቀጣናዎች ከላይ የተገለጸው እውነታ በትክክል ተከስቷል። ከሊሙ አንጋጫ፣ ከቀዲዳ ጠምባሮ፣ ከዱባንቸ አምቡርሴ ሄዶ ያልሰበከ የዚያ ዘመን አማኝ ጥቂት ነው። የወንጌል ምስክርነት በጊዜው ለነበሩ አማኞች እንደ አገልግሎት ግዴታ ሳይሆን የክርስትና ሕይወታቸው አንዱ መገለጫ፣ የኑሮ ዘይቤአቸውም አንዱ አንጓ ነበር። በክርስቶስ ሞት ያገኙትን የዘላለም ሕይወት የመንፈስ ቅዱስ ሰላምና ሐሴት በጊዜውም ያለጊዜውም፣ በተመቸና ባልተመቸ አጋጣሚ ሁሉ መናገርን አይተውም። ውኃ ከወንዝ ሊቀዱ በሄዱበት ስለ ሕይወት ውኃ ምንጭ ተሰብላቸው ያመኑ፣ የባዘኑ የቤት እንስሶቻቸውን ሊያፈላልጉ በሄዱበት መንገድ፣ ስለ መልካሙ እረኛ ተነግሮአቸው ነፍሳቸውን ያሳረፉ፤ የወንጌል አማኞች ስለ እምነታቸው በተጣሉበት ወገኒ ቤት በሌላ ወንጀል ታስረው ስለ ነፍስ እስራት እና የታሰሩትንም ስለሚፈታው አዳኝ ሰምተው ሳያስቡት ከነፍስም ከሥጋም ፍርድ ያመለጡ እጅግ ብዙዎች ናቸው።

መቼም ቢሆን ለግንም ወንጌልን እያወጁ ከቦታ ቦታ መዘዋወር እንደ ባህል በሚቆጠርበት በዚያ ወቅት በድንገት የምሥራቹ ቃል ከደረሳቸው መካከል የጋሞው ተወላጅ ወንጌላዊ ሐደሮ ሐለላ የሰጡት ምስክርነት ጥሩ ናሙና ስለሚሆን ቀጥሎ አስፍረነዋል።

በ1933 ዓ.ም. ከምዕራብ አባያ ወደ ሰሜን ጋሞ ለግል ጉዳዩ እጸና ከወላይታ ወደ ኦቶሎ ለቀን ሥራ የሄደ ዘመዱን ለመጠየቅና እስከ ለመሥራት ወደ ጋሞ የሚሄድ የወላይታ ሰው በመንገድ ላይ አገኘን። ልንተላለፍ አንድ አስር እርምጃ ያህል እንደቀረኝ “ ሰላም ላንተ ይሁን! ኢየሱስ ክርስቶስ ያድናል! እመን! ” በግለት ድምፁን ከፍ አድርጎ ተናገረኝ። ወዲያው ከድምፁ መምጣት ጋር የሆነ ብርሃን ብልጭ አለብኝ። በሰውነቴም ውስጥ እንደ እሳት ያለ ነገር አለፈብኝ። ቀጥ ብዬ ቆምኩ። ግን አልከው? ከምንድነው የሚያድነው? እስቲ ቁጭ ብለህ ንገረኝ አልኩና ከመንገድ ገራ ብለን ወንጌልን መስከረልን አመንኩ።¹³

እኒህ ሰው በ1934 ዓ.ም. ከተጠመቁ በኋላ ጌታን እንዲክዱ የገዛ ዘመዳቸው ምሶሶ ላይ ሰቅለው ሲያስቃዩአቸው ገመድ እንደተበተቡባቸው ተሰቅለው ባሉበት በጽናት ስለ ጌታ ሞትና ትንሣኤ በዚያም ስለሚገኘው የዘላለም ሕይወት የመሰከሩት ፅኑ አባት ናቸው ።

14

በድፍረትና በግልጽነት ወንጌልን ለመመስከር ራሳቸውን በሰጡ መጠን ወንጌል በብዙ መከራ ሊደርስ ግድ ነውና በገዛ ዘመዶቻቸው ተደበደቡ፤ የውርስ መብታቸውን ተገፈፉ፤ በወላጆቻቸው ወይንም በታላላቆቻቸው ከኅደት ተፈጸመባቸው። በአገራቸው እያሉ ያለ አገር ኖሩ። በሥጋ ዘመዶቻቸውና በማኅበረሰቡ መካከል እየኖሩ ባይተዋር ሆኑ።

¹³ ወንጌላዊ ሐደሮ ሐለሉ፣ ቃለ ምልላዊ መረጃ፣ ሐምሌ 22 ቀን 1988ዓ.ም.
ምዕራብ አባያ፣ ደልቦ፣ጋሞ።
¹⁴ ቴዎፍሎስ ተስፋዬ፣የእምነት አባቶች ታሪክ፣ ያልታተመ ግስታወሻ 1988ዓ.ም.

ነገር ግን ታላቂቱ የእግዚአብሔር እጅ በላያቸው ነበረችና ስለ ወንጌሉ ቃል መከራ የደረሰባቸው ሹሞች፣ የጎሣ መሪዎች፣ ባላባቶች፣ ምስለኔዎችና ጭቃሹሞች መካከል አንዳንዶች የዕድሜአቸው ሻማ ጠፋች፣ (በወላይታና ጎፋ) የደበደቡበት እጃቸው ስለለች፣ እርጉዞቻቸው ጨነገፋ፣ መሪታቸው መከነች፣ ዝናባቸው ተያዘች (ጋሞ) ።

እንደ ሕዝብ ለእግዚአብሔር ቃል የታዘዙት ደግሞ የነፍስና የሥጋ መባረክ ሆነላቸው፣ ኑሮአቸው ተፈወሰ፣ መንፈሳዊ እስራታቸው ተፈታ። ከኛ በኋላ የኢትዮጵያ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያንን ታሪክ ለሚጽፈው ትውልድ አመላካች ታሪካዊ ክስተቶችን እንደ ጉርምርምታው እና እንደ ብልጭታው አስምተን እና አላይተን ማለፍ ስላለብን ብቻ እንዲሁ በእምቁ እንደተገለጸ መተው ግድ ሆኖብናል። የዚህ ጽሑፍ አዘጋጅ መረጃዎችን ለማሰባሰብ በደቡብ ኢትዮጵያ ሲዘዋወር በምዕራብ አባያ ያገኛቸው ወንጌላዊ ጋጋ ነቃ እንዳሉት፡-

... እኛ (ቃለ ሕይወት) የሐዋርያት ዘመን ተአምራት በእጃችንና በ መ ካ ከላችን የተፈጸመልን ሰዎች ነን፣ ተአምራት ለእኛ አዲስም ድንቅም አይደል።¹⁵ በዘመኑ ነፋስ እየተፋገመገመ- ያሉትም የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ከወዴት እንደወደቁ ያስቡት ዘንድ ለምልከት ያህል ብቻ ይህ ተጻፈላቸው።

ወንጌላዊ ጋጋ ነቃ

¹⁵ ወንጌላዊ ጋጋ ነቃ፡ ቃለ ምልልሳዊ መረጃ፡ ሐምሌ 1988፡ ምዕራብ አባያ- ጋሞ።

ወንጌላዊ ጋጋ ነቃ

ያልተጠናውን፤ ነገር ግን ምሪታዊና ውጤታማ የነበረውን የቀዳማይ አገልጋዮች የቡድንና የአንድ ለአንድ የወንጌል ስርጭት ስልት ከሹነኛ ምሳሌዎች ጋር ተመለከትን። በዚህ የወንጌል ሥርጭት ስልትና ውጤት ላይ የሚሰዩናውያን አሻራ ምን ነበር? አገሬው ተግባራዊ ያደረገው እንዴት ነበር? በጥቂቱ እንመልከተው።

ተጓዥነትን አስርጸው ነበር

ከ1920 እስከ 1929 ዓ.ም. ድረስ፡- ከዴንማርክ፤ ከብሪታኒያ፤ ከአውስትራሊያ፤ ኒውዝላንድ፤ ካናዳ እና አሜሪካ ለሚሰዩናዊ ተልእኮ የመጡት አገልጋዮች በዚህ ዘመን ሲታሰብ እጅግ የሚከብድ የእግር ጉዞ አድርገዋል። በአንድ በኩል ከውስብስቡ የመንግሥት ቢሮክራሲ፤ በሌላ በኩል ከነዋሪ እምነቶችና አመለካከቶች ፤ ከባህል ባይተዋርነት ጋር ልብ የሚያደክም ተጋድሎ እያደረጉ፤ በሌላ በኩል ግን ከአዲስ አበባ ወደ ድቡብ እስከ ኬኒያ ጠረፍ ድረስ፤ በደቡብ ምዕራብ እስከ ቡልቂና ሐመር ባኮ ጫፍ፤ ወደ ምዕራብ እስከ አጋሮ፤ ወደ ሰሜንም እስከ ላስታ ላሊበላና ጎንደር ድረስ በጣም የተንሰራፉ ጉዞ አድርገው 15 የሰበካ ጣቢያዎች አቋቁመዋል። በየደረሱበት ወንጌልን መስክረዋል፤ የጥቂቶችን በር ለክርስቶስ እንደሚመች ደልድለዋል። ከቤት አገልጋዮቻቸው አንስቶ እስከ አገሪቱ ከፍተኛ ሹማምንት ድረስ ተልእኮአቸውን አስተጋብተዋል።¹⁶

ሚሰዩናውያኑ ታላላቅ ጉዞዎችን ከመከወናቸው በፊት በሥራ አስኪያጃቸው ወይም በየተወሰነ ወቅት በሚያካሂዱት የሚሰዩን መማከርት ጉባኤ የተቀየሰ ስልት ሊኖር ይችላል። የአገሬው ሰዎች ግን

¹⁶ . Fargher . 1996 p. 80

ከዚህ ምዕራፍ መግቢያ እንዳነበብነው የመንፈስ ቅዱስ መነቃቃትና ምሪት እንደነጻቸው ነበር ከ1930ዎቹ አጋማሽ አንስቶ ለወንጌል ስርጭት የወጡት።

በየአውራጃዎቹ ቤተ ክርስቲያናት ማእከል አስተባባሪነት ወደ ደቡብ ዳርቻዎች መውጣት የጀመሩት ከ1938 ዓ.ም. በኋላ ነበር። ይህ ወቅት ለወንጌል ሥራ የሚወጡትን፣ በሁለት አብይ ጎራ ይለያቸዋል። የመጀመሪያዎቹ ያለ ቤተ ክርስቲያን አሰማሪነት በግላቸው የሚወጡ ሲሆኑ፣ ሌሎቹ ደግሞ በቤተ ክርስቲያን ፈቃድ የሚሰማሩ ናቸው። የቤተ ክርስቲያን አስተዳደር እየሰከነ እና እየጠበቀ ሲሄድ በግል የሚሄዱቱ አገልጋዮች ቁጥር እየቀነሰ መምጣቱ ግልጽ ነው። በሁለቱም መንገድ የተሰማሩት፣ በየሄዱበት አገር ሁሉ የዳኑትን ነፍሳት የተከሷቸውን አጥቢያዎች ለየመጡባቸው የቤተ ክርስቲያን ቀደምቶቻቸው ማስመረቃቸው የዓላማ አንድነታቸውን ያሳያል።

በሁለቱም መንገድ ከተሰማሩቱ አገልጋዮች አንጻር የምናየው ዋነኛ የሚስቶን አሻራ ሰዎች ወደ ቤተ ክርስቲያን እስኪመጡ ድረስ በመጠበቅ ፈንታ እንደ ወንጌሉ ቃል (ማር 16:16) ወደ ሰዎች መድረስ መቻልን ነው።¹⁷

ይህንን የሚስቶናውያን አሻራ ሚዛናዊነት ስንገመግም ግን “ ወደ ዓለም ሁሉ ሂዱ . . . ” በማለት እንዳስተማሩና እነሱም ምሳሌ ሆነው እንዳሳዩአቸው ሁሉ “ ኑና ጥቂት እረፉ . . . ! ” ከማለት ተቆጥበው እንደነበር የሚጠቁሙ ምልክቶችም ታይተዋል።

ለዚህም ይመስላል ከ1930ዎቹ መጨረሻ እስከ አብዮቱ ፍንዳታ ድረስ በባህል ዘለል ወንጌላዊነት የተሰማሩት አባት ወንጌላውያን

¹⁷ Ibid p. 97

በኮምኒስቶች ተጽእኖ ወደ ትውልድ ቀዩአቸው ሲመለሱ ከተዳከመ የኑሮ አቅም፣ ከረገበ ማሕበራዊ ትስስር፣ በአግባቡ ካላደጉ ልጆች ከሚመነጩ የተለያዩ ችግሮች ጋር መፋጠጥ ግድ የሆነባቸው። እኒያ አባቶች ለወንጌል ሥራ ከተሰማሩበት “ከምድራቸው ዳርቻ” ያለው ዴሞክራሲያዊ ሕይወትን ሲመለሱ እንደገና የትዳርን ጣዕም፣ የአባትነትን እርካታ፣ የጎጆ ጌታ፣ የእርሻ ባለቤት መሆንን ለመለማመድ በማረፊያቸው የኑሮን ሃሌታ የማጥናት ቀንበር መሸከም የተገባቸው ሆኑ። ሰፊ ጥናት ቢካሄድበት ጥሩ ግምጋሜ የሚወጣለት የወንጌላዊያን ስምሪት ገጽታ መሆኑን ጠቁመን እናልፋለን።

እምነትና የባሕርይ ለውጥ

ቀዳማይ የወንጌል ሰዎች አጥብቀው ከያዙአቸው ቁም ነገሮች ሌላው አብይ ነጥብ ስብከታቸው ያለውል ያለመቅረቱን መጀመሪያ በአማኙ “ የእምነት መግለጫ” ቀጥሎም በሚያሳየው የባሕርይ ለውጥ ለመመዘን አለማመንታቸው ነው።¹⁸ በዚያ ታላቅ የመከር ወቅት ብዙዎች የሰውን ልጅ ኃጢአተኝነት፣ በኃጢአትም ምክንያት የዘላለም የሞት ፍርድ፣ በኢየሱስ ክርስቶስ በማመን የሚገኘውን የዘላለም ሕይወት፣ ሲሰሙ በእንባና በተሰበረ ልብ ለመከተል ወሰኑ። በእርኩሳን መናፍስት አሠራር ፍርሃት ወድቆበት ከነበረው ሕዝብ መካከል በወንጌላውያኑ እንግዳ ትምህርትና በመንፈስ ቅዱስ ኃይል በሚደረጉት ድንቅና ተአምራት ሳቢያ ባዕድ አምልኮአቸውን እየተው ወደ ክርስቶስ ቤተሰብነት የሚጨመሩት ብዙዎች ስለነበሩ ወንጌልን የሚመለከቱት እንደ አንድ ነጻ አውጭ ኃይል ነበር። በእርግጥም የወንጌልን መምጣት ለጓመታት ሲተነብዩ የነበሩትና በሕዝቡ መካከል የማይገሠሥ የሚመስል ሥልጣን የነበራቸው ባለውቃቢዎች፣ ቃላቾች፣ ጠንቋዮች፣ ጠጠር ጣዮች፣ ሞራ ገላጮች ሳይቀሩ ነበር ከገዘፈባቸው ውቃቢ እየተገላገሉ ወደ ወንጌል እውነት የፈለሱት።

¹⁸ Ibid p. 51

ነገር ግን እንደ ሕዝብ ወደ ቤተ ክርስቲያን ተጨመሩ ቢባልም እንኳን እያንዳንዱ ሰው እምነቱን በይፋ የሚገልጥበት፤ ዕድል ይሰጠው ነበር። ከጣሊያን ወረራ በኋላ የመገለጫው ዘዩ እጅን እንደምርኮኛ ከፍ አድርጎ በማንሣት አማኝ “ ሰይጣንን ከጃለሁ፤ በጌታ በኢየሱስ አዳኝነት አምናለሁ . . . ! ” በማለት ማመኑን በሰዎችና በእግዚአብሔር ፊት የመመስከር ግዴታ ነበረበት።* ቀጥሎም አማኝ በስመ እምነት እንዳሻው እንዳይመላለስ ከቀደመው የሕይወት ልምዶች፤ የኑሮ ዘይቤው፤ እንዲለይ ይጠበቅበታል። በዚህ አንጻር የየአካባቢውን ባህል ያላገናዘበ አላስፈላጊ ግፊት መታየቱ አልቀረም። ምናልባት የመስኩ ባለሙያዎች ጥናት ቢያደርጉባቸው የተገባ ደጋግ ልማዶችና ባህሎች ከዝሙት፤ ከስካር፤ ከድርብ ጋብቻ፤ ከጋያ ሱስ ወዘተ ጋር አብረው መቀበራቸውን ግን አሌ የማንለው ሐቅ ነው።

በአንዳንድ ሁኔታዎች እንደተመዘገበው መንፈሳዊነት ከሚያቆሹ ምናምንቴ ልምዶች ጋር ተጎዳኝተው በከሰሙት ባህሎችና ደጋግ ልማዶች ፈንታ አዳዲስ ልማዶች ስላልተተኩ ወይም ስላልተሰሙ አልፎ አልፎም ቢሆን “ የማንነት ባዶነት ” ወይንም የባህል ሌጣነት መታየቱ አልቀረም።

የቦርዴ ገበያ

ጣሊያኖች በተቆጣጠሩበት ዘመን ለሹማምንቱና ለባንዲረው ዑለት እጅን በማውጣት ሰላምታ እንዲሰጡ ያስገድዱ እንደነበር ይህ እጅ ማውጣት ስርዓት ከዚያ እንደተቀዳ አባቶች ይመስከራሉ።

በሌላ በኩል ጥሬ ሥጋን ያለመብላት እና የወንድ ግርዘትን መኮነን የመሳሰሉት ከጽድቅ ሥራ መቆጠራቸው የሚስየናውያን-አሉታዊ አሻራ ምን ያህል ድርሻ እንደነበረው የሚያስረዳ ምልክት ነው። ይህ ብቻ አይደለም ቀዳማይ የወንጌል አማኞች ሁለንተናቸውን ለእግዚአብሔር ለመስጠት፤ ትዕዛዛቱንም ለመፈጸምና እግዚአብሔርን ለማስደሰት ከነበራቸው የልብ ናፍቆት የተነሳ የመጽሐፍ ቅዱስ ምሳሌያዊ ምንባቦችን ቃል በቃል በመተርጎም ፍየል ያላረቡትን (ማቴ 25:32)፤ ውሻ ያላሳደጉትን፤ (ማቴ 7:6፤ 15:26) የገዛ ብልታቸውን እንኳን ቆርጠው የጣሉትን(ማቴ 5:30) ስናስብ ቅንነታቸውን ገርነታቸውን እያዘንን እናደንቃለን።¹⁹

ከቀደመው የአምልኮ ልማዳቸው የወረሱት ቀላል የሚመስል ነገር ግን አሁንም የልባቸውን ቅንነት አምላካቸውንም የመፍራታቸው ምልክት ከሚመስክሩ ጥቂት ገጠመኞች መካከል የጸሎት ቤት አሠራራቸውን መጥቀሱ ሚዛን የሚያስጠብቅ ይመስላል። የመጀመሪያዎቹ የወንጌል አማኞች ተሰብስበው በሚያመልኩባቸውና ከአገሬው የቤት አሠራር እምብዛም ያልተለዩቱ የጸሎት ቤታቸው ግድግዳ ዙሪያ በርካታ ፋካ መስል ቀዳዳዎች ማዘጋጀት ግድ ነበር። በአምልኮ ሥነ-ሥርዓት ላይ እያለ አንድ ሰው ምራቁን መትፋት ቢፈልግ የእግዚአብሔር ስም የሚጠራበትን ቤተ መቅደስ እንዳያስነውር በዚያች ቀዳዳ ወደ ውጭ ይተፋል፤ ቤት ውስጥ ከተፋ ኃጢአት እንዳደረገ ይቆጥረዋልና። ጸሎት ቤቱ ስለሚከበር፤ ስለሚታፈርም ኮሶ የታያቸው ወንዶች፤ በወር አበባቸው ያሉ ሴቶች፤ ከትዳር ጓደኞቻቸውም ጋር ቢሆን የግብረ ሥጋ ግንኙነት ፈጽመው ገላቸውን ያልታጠቡ (ያልነጹ) የአምልኮ ሥነ-ሥርዓቱን በጸሎት ቤት ውስጥ ተቀምጠው መካፈል አይችሉም ነበር።

¹⁹ ቃለ ምልልሳዊ መረጃ ከወላይታ አባቶች ፡ ሐምሌ 24 ቀን 1988 ዓ.ም. ሶዶ ክልል ቃለ ምልልሳዊ መረጃ ከአቶ ጅፋር አብዮ ጋር፡ መስከረም 18 ቀን 1991 ዓ.ም. ሃዲያ።

ጋያ ጠፂ

ጥሬ ሥጋ አበላል

ከ1940ዎቹ አጋማሽ በኋላ የዳውሮ ኮንታን ቤተ ክርስቲያን ለማገልገል በተመሳሳይ ወቅት ከወላይታ ከክምባታና ሃዲያ ቤተ ክርስቲያን የሄዱት ወንጌላውያን ያለመግባባትና በመጨረሻም የክምባታና ሃዲያዎቹ ወደ አገራቸው የመመለሳቸው ምክንያት ከላይ የተጠቀሱትን በተለይም በወንድ ብልት ግርዘት ላይ ለመግባባት አለመቻላቸው ነበር።²⁰ እንዲህ ያሉት ችግሮችና አክራሪነት የተከተለው በጊዜው የነበሩት አማኞች የመጽሐፍ ቅዱስ እውቀት ውስን መሆን ወደ ክርስቶስም ከሚፈልሰው ሕዝብ ብዛት ተመጣጣኝ ቁጥር ያላቸው አስተማሪዎች መጋቢዎች ያለ መኖር ነበር።

ከረረም ረገበም ማንኛውም አማኝ ጥምቀት ከመውሰዱ በፊት ከላይ የተጠቀሱትና ሌሎችም ሥነ ምግባራዊና መንፈሳዊ የሕይወት ለውጥ ምልክቶች እንዲያሳይ ይጠበቅበታል። የባሕርይ ለውጥ ያመጡቱ እነዚያ በተለያዩ መንፈሳዊ ሃይማኖታዊና ማኅበራዊ ኑሮ መደጋገፋቸው፣ በውለታና በጋብቻ መተላለፋቸው ፣ ስለወንጌል የመጣባቸውን መከራ በጋራ መቀበላቸው ፣ በችግርና በደስታ፣ በማግኘትና በማጣት እርስ በርስ መደጋገፋቸው፣ የጋራ ማኅበራዊ ምልክታ በማዳበራቸው ፈጽሞ ሊሸሸግ

²⁰ Cottrell. 1973 p. 142

የማይችል አዲስ ኅብረተሰብ፤ አዲስም ማኅበራዊ ኃይል ሆነው እንዲወጡ ጎዳናውን ጠረገላቸው።

አዲሱ ማኅበረሰብ ወንጌል ሙት የአምልኮ ሥርዓት፤ የሃይማኖትም ለውጥ ብቻ ሳይሆን ከሞት በኋላ ላለው ሕይወት የዚህ ዓለም የኑሮ አቅድ የኑሮ ዘዴቤ ለውጥም ጭምር እንደሆነ አስመስክረ።

ታላላቅ የወንጌል ጉባኤዎች

ይህ የሕይወት መታደስን ያገኘ ማኅበረሰብ በየአጥቢያ ቤተ ክርስቲያናቱ እየተገናኘ ከሚቋደሰው መንፈሳዊና ኅሊናዊ ማእድ በተጨማሪ በየአውራጃው (ማኅበሩ) ያሉት አጥቢያዎች ሁሉ በአንድነት ተሰባስበው መንፈሳዊ መነቃቃትን የሚጎናጸፉበት ታላላቅ ጉባኤዎችን ማዘጋጀት ጀመሩ። በደቡብ ኢትዮጵያ የመጀመሪያው ታላቅ መንፈሳዊ ጉባኤ (ኮንፈረንስ) በሶዶ ኦቶና ጣቢያ በ1940 ዓ.ም. ጎዳር ወር ላይ ተደረገ። ለአንድ ሳምንት በተደረገው ጉባኤ ከ2500-4000 ያህል ሰዎች ተሳትፈው እንደነበር መረጃዎች ይጠቁማሉ።²¹ በከምባታና ሃዲያ ይህን መሰሉ የመነቃቂያ ጉባኤ የተጀመረው በ1944 ዓ.ም. ነበር።²²

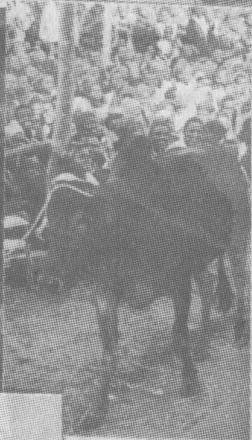
አዳዲሶቹ ወንጌላውያን ማኅበረሰቦች ታላላቅ ጉባኤዎችን እያዘጋጁ የጀማ ስብከተ ወንጌል የሚያደርጉበት ዋናው ዓላማ ከእርስ በርስ መተያየትና መነቃቃት አልፎ፤ አዳዲስ አማኞች በገፍ የሚያጠምዱበት፤ ለድንበር/ባህል ዘለል የወንጌል ተልእኮ ራሳቸውን የሚሰጡ አማኞችን የሚቀበሉበት፤ ለጌታ ሥራ የተሰጡትንም በጸሎት ባርከው የሚያስማሩበት፤ ለመንፈሳዊ ሥራዎች ማካሄጃ በልዩ ሥነ ስርዓት ገንዘብ የሚያስባስቡበት፤ ቀን ሆነላቸው።

²¹ Balisky. 1997 p. 196

²² ታምሩ አበሞ ገጽ. 38

በዚህም መሠረት በወላይታ በ1942 ዓ.ም. ብር 341.00 ተሰብስቦ በቁጫ፥በጎፋ፥ በጋሞ፥ በዳውሮ (ኩሎ) አርሲና ሲዳሞ ለተሰማሩ 27 ወንጌላዊያን የዓመት ቀለብ ተከፋፈለ። በዚያን ወቅት የወንጌላውያን ቀለብ ከሳንቲም ጀምሮ በጥቂት ብሮች ብቻ የሚቆጠር መሆኑን ልብ ይሏል።²³ ከወላይታ ወደ ጋሞ ቀጥሎም ወደ ጋርዱላ ተሰማርተው የነበሩት ወንጌላዊ ጎፒሎ ጎሎ መጀመሪያ 0.20 ሳንቲም ቀጥሎም 70 ሳንቲም ቀለብ እንደተቀበሉ ከብዙ ዓመታትም በኋላ 20 ብር የወር ቀለብ እንደተቆረጠላቸው ከዚህ ጽሑፍ አዘጋጅ ጋር በግንባር በተገናኙበት ወቅት አጫውተውታል።

የጅማ ሰብከተ ወንጌል እና ለወንጌል ሥራ የተሰበሰቡ ስጦታዎች

ወደ ተነሣንበት ዋና ጉዳይ ስንመለስ ለወንጌል ሥራ የሚሰጠው መባ በዓመቱም ቀጥሎ ብር 828.00 ከሌላ አንድ አመት በኋላ በ1944 ዓ.ም ደግሞ ብር 5200 እንደደረሰ ሚስተር ባልስኪ በወቅቱ ወላይታ የነበሩትን ሚስቶናዊ ሚ/ር ዋልተር ኦህማንን በመጥቀስ ዘግበዋል።²⁴

የከምባታና ሃዲያ አውራጃ የመጀመሪያውን የመንፈሳዊ መነቃቃት ጉባኤ በአደረገችበት ዓመት(1944) የአመራር አባላቱም የተደላደለ መሠረት ጥለው እንደ አዲስ የተመረጡበት ወቅት በመሆኑ በሕዝቡ መካከል የተሐድሶ ስሜት የጎለበተበትም ወቅት ነበር። የወቅቱ የቤተ ክርስቲያኒቱ ፕሬዝዳንት አባገሌ ኑነሞ እና ሚስቶን ኮንፍራንሱን የሚያገለግሉ አገልጋዮች ከአሜሪካ ከእንግሊዝና ከዩጋንዳ ጋብዘው እና በእንዲህ ያለ ጉባኤ ሊደረግ የሚገባውን ዝርዝር አፈጻጸም ከወላይታ መሪዎች ቀስመው ስለነበር በመጀመሪያው ስብሰባ ብቻ ከብር 3000 በላይ ጥሬ ገንዘብ ለወንጌል አገልግሎት ለማሰባሰብ ቻሉ።

ይህ ጉባኤ ለወንጌል አገልግሎት ስጦታ ያበረከተው ገንዘቡን ብቻ ሳይሆን፡- ተቀምጧት የመጣውን በቅሎ፣ የጋለበውን ፈረስ፣ የእርሻ በሬውን፣ ጥገት ላሙን፣ የክት ልብሱን ሁሉ ጭምር ነበር።

በሁለቱ ቀደማይ የወንጌል አውራጃዎች ምእመናን ገንዘባቸውን ብቻ ሳይሆን ራሳቸውንም ጭምር ነበር ለእግዚአብሔር ሥራ የሰጡት። በከምባታና ሃዲያ የመጀመሪያው ጉባኤ በተደረገበት ዓመት 140 ሰዎች ለወንጌል ሥራ ራሳቸውን ሰጡ።²⁵ አገርኛው ጸሐፊ አቶ ታምሩ አበሞ ይህንን ቁጥር ወደ 150 ከፍ ያደርጉታል። በወቅቱ ከነበሩት 145 አጥቢያዎች ይህን ያህል ሰዎች ራሳቸውን ሰጡ ቢባል ማጋነን አይሆንም። ወላይታዎች በዚህ አንጻር የዳበረ ልምምድ ስላላቸው በገዛ ፈቃዳቸው

²⁴ Balisky. 1997 p 196

²⁵ Cottrell. 1973 p. 135

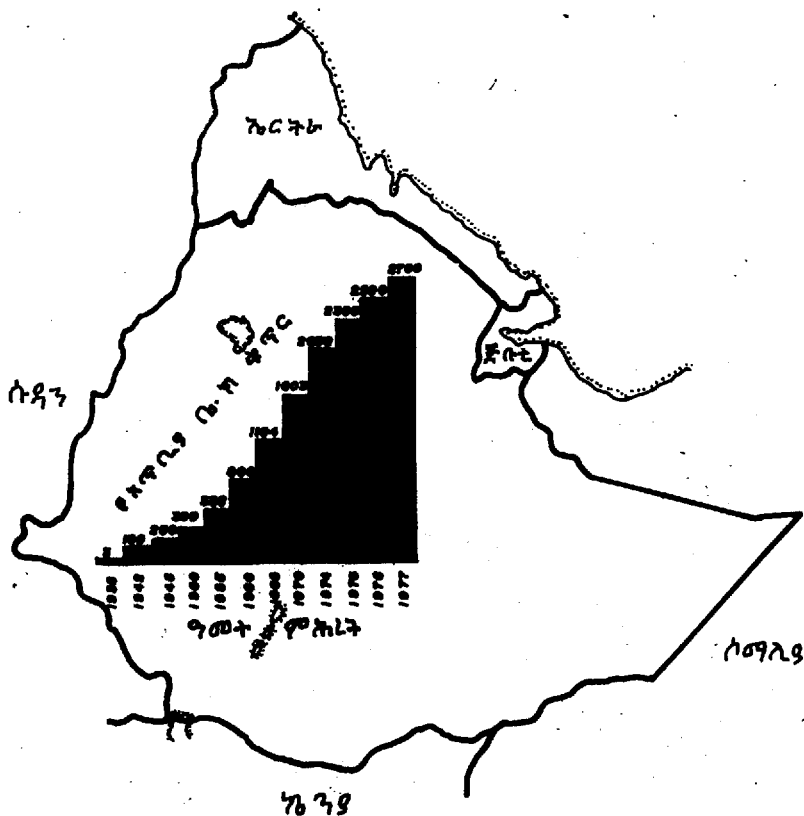
ራሳቸውን ሰጥተው የተሰማሩት ወንጌላውያን ቁጥር ከላይ ከተጠቀሰው እጥፍ ያህል ይሆናል። ገንዘብ ለመስጠት አቅም ያልነበራቸው፤ ድንበር ተሻግረው ለመስበክ ዕድሜና ጤንነታቸው ያልፈቀደላቸው ወላጆች ልጆቻቸውን እንደ አሥራት መስጠታቸውን ታምሩ አበሞ መዝግበውታል። አረጋዊው ወንጌላዊ ላሊሶ ታንቱ (ከወላይታ)ደግሞ ለዚህ ጽሑፍ አዘጋጅ ተመሳሳይ ታሪክ አጫውተውታል።

እንግዲህ ይህ በመንፈስ ቅዱስ የተነቃቃ ክርስቶስ ያበራለት ማኅበራዊ ኃይል ነው ከ1940ዎቹ መባቻ አንስቶ ከሦስቱ በተለይም ከሁለቱ በኩር የወንጌል አውራጃዎች በቋንቋና በትውፊት በታሪክም ወደሚቃረሟቸው የድንበር ግዛቶች የምሥራቹን ቃል ለማወጅ እንደሠራዊት ሆኖ የተሰማራው። ከዚያም ወዲህ ነው የደቡብና ደቡብ ምዕራብ ኢትዮጵያ ግዛቶች፤ ኮረብቶችና ተራሮች ሰማይና ምድር በማይችለው በጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ ታላቅ ስም የተሞሉት፤ በጂህ የሚቆጠሩ አጥቢያዎች ተተክለው ሕይወት የሚገኝበትን ቃሉን ያሠራጩት።

ለወንጌል ሥራ የተሰማሩት በዚህ ሁኔታ ነበር

የኢትዮጵያ ቃለሕይወት ቤት የእጥረዓምቶች እድገት በእጥረ እቅፍ ደረጃ (1938-1977 እ.ኤ.አ.)

መጠን - 1:10,000,000

አዲስ አበባ

Source: Brand, Howard. Church and Mission Under Fire in Ethiopia, 1974-1977. Unpublished p.7